

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในเรื่อง “ที่มา และความคืบหน้าของสภาพพัฒนาการเมือง” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่เป็นแบบการวิจัยประเภทเชิงพรรณนา (Descriptive) และวิเคราะห์ โดยความรู้ที่ได้มาจะสามารถนำมาใช้เพื่อเฝ้าต่อการพัฒนาการพัฒนาการเมืองภาคประชาชนของประเทศไทยในอนาคต

การเลือกพื้นที่การวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการเลือกพื้นที่การวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและศึกษาเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่มา และความคืบหน้าของสภาพพัฒนาการเมือง

ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกสุ่มวิจัยและตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) เพื่อเป็นกรณีศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีประชากรเป้าหมายในการวิจัย คือ ผู้บริหารของสภาพพัฒนาการเมือง

วิธีการวิจัยและการพัฒนาเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา คือ กลุ่มผู้บริหารของสภาพพัฒนาการเมือง โดยมีเทคนิคการเก็บข้อมูลดังนี้

1. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้พูดคุยได้ถามเรื่องราวต่าง ๆ ที่ต้องการวิจัยและหารายละเอียดเพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีตั้งแต่การสัมภาษณ์แบบธรรมดาจนถึงการสัมภาษณ์อย่างลึกซึ้ง (In-depth interview) และการสัมภาษณ์แบบแนวทางการสัมภาษณ์ (interview guide)

2. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ (interview guide) โดยมีข้อสมมติว่าการตอบแบบสอบถามนั้น มีความมั่นใจได้ว่ามีความน่าเชื่อถือ ด้วยเหตุว่าผู้วิจัยได้ศึกษาที่มาสภาพพัฒนาการเมืองในเอกสารต่าง ๆ มาก่อนแล้ว

3. การศึกษาเอกสารต่าง ๆ ผู้วิจัยสามารถหาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นเอกสารที่ผู้อื่นได้ทำไว้แล้ว เช่น รายงานการประชุม รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้สิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยไม่ต้องเสียเวลาซักถาม เพราะได้มีหลักฐานบันทึกไว้แล้ว นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ค้นหาเอกสารข้อมูลจากที่ต่าง ๆ ด้วย เช่น ห้องสมุดจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นต้น

4. การจดบันทึกสนาม (field notes) ผู้วิจัยได้จัดรวบรวมข้อมูลจากการได้ไปสังเกตการณ์ การมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ในแต่ละวันด้วยการใช้เทปอัดบันทึกเสียง และการจดบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาที่มา และความคืบหน้าของสภาพพัฒนาการเมือง ซึ่งข้อมูลที่ใช้ส่วนใหญ่จึงเป็นข้อมูลระดับพื้นฐานในหลายลักษณะด้วยกัน เรียกได้ว่า เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งชาย โพธิ์สิตา (2549, 36-37) กล่าวว่านั่นคือข้อมูลทุกรูปแบบ ทั้งที่เป็นข้อความที่อยู่ในรูปของคำพูด ข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ เช่น เทปบันทึกเสียง บันทึกบทสัมภาษณ์ บันทึกจากการสังเกตและข้อมูลที่เผยแพร่จากหน่วยงานที่เข้าถึงได้ในลักษณะอื่น ๆ สำหรับการเลือกข้อมูลนั้นผู้วิจัยจะเลือกข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อการบรรลุและเข้าใจประเด็นที่ต้องการศึกษา

- ข้อมูลทางเอกสาร (Documentary) ได้แก่

ข้อมูลเชิงวิชาการ คือ ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยต้องทำการค้นคว้าทางวิชาการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำไปสู่การกำหนดประเด็นคำถามของงานวิจัย และต่อเนื่องไปถึงการสร้างกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) เป็นส่วนใหญ่ การดำเนินงานในส่วนนี้ผู้วิจัยจะทำเพื่อค้นคว้าแนวทางการทำวิจัยจากเอกสารและข้อมูลที่แตกต่างหลากหลายเพื่อตอบประเด็นคำถามในการวิจัย

- การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยใช้หลักการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในขอบเขตการศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้ที่จะให้ข้อมูลเหล่านี้เรียกว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในที่นี้ได้แก่ นายเชียรชัย ณ นคร รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเมืองฝ่ายวิชาการ นางลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์ รองประธานกรรมการสภาพัฒนาการเมือง นางสาวรัฐศิริรินทร์ วัฒนานนท์ นักวิชาการสภาพัฒนาการเมือง นายปรีดี ไซติช่วง รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเมือง

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีการที่เหมาะสม เพราะเป็นวิธีที่จะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลชั้นต้นซึ่งแสดงออกอย่างอิสระด้วยคำพูด อากัปกริยา และสีหน้าของผู้ให้ข้อมูลหลักเอง โดยที่ผู้วิจัยก็ยังสามารถควบคุมบทสนทนาให้อยู่ภายใต้ประเด็นที่ต้องการได้

การวิเคราะห์และตีความข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล (Analyzing the data) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างครบถ้วนในลักษณะของการบูรณาการ (integration) โดยเน้นการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ด้วยการมองจากบุคคลภายใน (Emic approach) หมายถึง ผู้วิจัยจะพยายามเข้าใจหรืออธิบายพฤติกรรมต่างๆ โดยไม่พยายามที่จะนำแนวความคิดหรือทฤษฎีเข้าไปตีความ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ให้ความสำคัญกับการนำเอาองค์ความรู้เดิมที่ได้มีการสั่งสมกันมา ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด ทฤษฎีหรือผลงานศึกษาที่เกี่ยวข้องมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลอีกชั้นหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพราะปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องซับซ้อน การจะอธิบายปรากฏการณ์ซึ่งเป็นกระบวนการในการสร้างความหมายต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะอาจทำให้ได้ข้อสรุปที่ผิดพลาดได้

กล่าวโดยสรุป การดำเนินการวิจัยในมิติของการศึกษาที่มา และความคืบหน้าของสภาพพัฒนาการเมืองเป็นกระบวนการทำความเข้าใจในทัศนคติที่มีอยู่ในองค์กรสภาพพัฒนาการเมืองและยังเป็นการให้ความสำคัญกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงอย่างเป็นรูปธรรมในสังคมไทย แทนที่จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีที่ได้รับมาจากตะวันตก เพราะการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการศึกษาปรากฏการณ์โดยเริ่มต้นจากข้อเท็จจริงแล้วจึงค่อย ๆ ยกระดับของข้อเท็จจริงเหล่านั้นมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้อย่างเป็นระบบต่อไป

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ชาย โพธิสิตา (2549, 359) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพไว้ว่า คือ “กระบวนการจัดระเบียบ หาโครงสร้างและหาความหมายของข้อมูลที่เรารวบรวมมา ซึ่งเป็นกระบวนการที่ยากและละเอียดอ่อนไม่มีขั้นตอนชัดเจน ต้องใช้เวลามากและต้องการความคิดสร้างสรรค์มากด้วย”

ด้วยเหตุที่การวิจัยเชิงคุณภาพไม่มีโครงสร้างหรือขั้นตอนชัดเจนในการวิเคราะห์ข้อมูล การทำให้ข้อมูลแสดงความหมายอย่างสมเหตุสมผลขึ้นมาได้นั้น ผู้วิจัยยึดคำถามและประเด็นการวิจัยที่ต้องการหาคำตอบเป็นหลัก แล้วจึงออกแบบให้ข้อมูลในแต่ละส่วนสามารถแสดงความหมายออกมาซึ่งชาย โพธิสิตา (2549, 360) ได้ให้การดำเนินการผ่าน 3 ขั้นตอนสำคัญดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data organizing) เป็นกระบวนการวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลเป็นระเบียบ ทั้งในทางกายภาพและในทางเนื้อหา พร้อมทั้งจะแสดงและนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ
2. การแสดงข้อมูล (Data display) เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูล ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการพรรณนา อันเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน ตามกรอบ

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อบอก “เรื่องราว” ของสิ่งที่ศึกษาตามความหมายที่ข้อมูลซึ่งได้ถูกจัดระเบียบไว้ดีแล้ว

3. การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย (Conclusion, interpretation and verification) เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบว่าข้อสรุป/ความหมายที่ได้นั้นมีความถูกต้องตรงประเด็นและน่าเชื่อถือเพียงใด ข้อสรุปและสิ่งที่ตีความออกมานั้นอาจจะอยู่ในรูปของคำอธิบาย กรอบแนวความคิด หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรวิเคราะห์นั้น

